

Competencia comunicativa oral Su desarrollo en la escuela inclusiva: evaluación e intervención

Marta Gràcia i Manuel Sanchez-Cano

Madrid: Giunti Psychometrics EOS. 2022.

DOI: <https://doi.org/10.32093/ambits.vi5850490>

En la nostra tasca rutinària d'assessorament psicopedagògic als centres educatius hem pogut comprovar que les habilitats comunicatives i comprensives de l'alumnat s'institueixen com a base per a la construcció de tots als aprenentatges que es desenvolupen en el treball evolutiu de tota l'escolaritat. El coneixement i el domini de la paraula, tant expressiva com comprensiva, s'integra com a eix fonamental en la construcció de tots els coneixements que es van adquirint en la vida intel·lectual de les persones. Per aquest motiu, el llibre que presentem s'erigeix en la construcció de les habilitats i competències pròpies de la comunicació oral de l'alumnat. Aquesta comunicació oral és una de les competències més destacables per al desenvolupament, tant escolar com social de tota la infància en les seves etapes d'aprenentatge. I també és, al mateix temps, un element fonamental per al desenvolupament de l'equilibri personal de tots els individus en edat de formació escolar primària i secundària.

Cal tenir present que aquest desenvolupament es forja en el context familiar, l'àmbit escolar i en tot el conjunt de les activitats realitzades en els espais comunitaris. Sempre es posa en marxa la competència oral a través de la interacció amb totes les persones, adults i infants, presents en aquest espais.

És en aquest sentit que el llibre dedica una bona part del seu contingut a donar rellevància a totes les activitats que es puguin anar realitzat als centres educatius, amb la participació dels companys i companyes del grup-classe, l'aportació de tot el personal docent vinculat als alumnes i, en general, a tot el personal que hi estigui relacionat, per tal de donar un ampli marge de continuïtat al llarg de tota la vida escolar i les diverses activitats que s'hi realitzen.

La base del treball que proposa és la contínua interacció verbal que s'estableix entre les persones. Ja les primeres intercomunicacions que defineixen les relacions entre la mare i el nadó tenen una distribució similar a l'ordre natural que tenen tots els diàlegs entre persones adultes. La mainada ja es comença a comunicar abans de saber parlar, amb mirades, rialles i diverses expressions facials que son interpretades per les persones

cuidadores que tenen al seu càrrec. I són aquestes interpretacions les que permeten emetre estratègies comunicatives que fan possible l'establiment de converses actives, encara que no constin de paraules ni elements de coneixement sintàctic o gramatical. Aquesta habilitat ha estat estudiada per nombrosos autors, tots citats dins del llibre i és definida com a sensibilitat dels pare i les mares per percebre i interpretar adequadament els senyals i comunicacions de l'infant per tal d'oferir-li la resposta adequada.

El llibre que ens ofereixen la Marta Gràcia i el Manuel Sánchez-Cano estableix uns criteris per a avaluar les interaccions vinculars dins del context familiar i es basen en les reformulacions del llenguatge, sense fer cap incidència a la correcció i esmena, sinó a brindar-li als menuts la possibilitat de sentir les versions correctes dels errors que hagin pogut cometre, sense cap altre ànim de donar l'opció a l'accés a les expressions més correctes. Per tal d'avaluar aquest procés d'interacció han utilitzat *l'Escala de Valoración de la lengua oral en contexto familiar* (EVALOF), elaborada al 2018 per Domeniconi i Gràcia, que es va construir a partir de l'EVALOE (*Escala para la valoración de la enseñanza de la lengua oral*), de Gràcia, Galvan-Bovaira, Sánchez-Cano, et altri, efectuada el 2015, i de la que la nostra revista ja en va editar una ressenya al número 45, del novembre del 2016.

En aquesta prova s'hi componen 12 ítems per a la sub-escala de context i gestió de la comunicació, i 20 més ubicats a la sub-escala de les funcions comunicatives i estratègies. Tot el conjunt de temes tractats en aquestes dues sub-escalaes pot ser avaluat per un professional que entrevista a la família, com en la versió autoaplicada que resol en privat cada família. En les dues versions de l'escala s'hi poden condensar totes les estratègies que s'han anat detectant en els darrers 50 anys, que són les que s'han utilitzat per promoure la comunicació primerenca i el desenvolupament del llenguatge dels infants, portades a terme per les famílies en les diverses situacions de la convivència a casa, a l'entorn escolar i en la comunitat social.

L'espai escolar sobreentès en aquestes circumstàncies és el de l'escola inclusiva, és a dir, el d'una escola oberta a tot l'alumnat, amb les seves característiques, interessos, capacitats, motivacions, expectatives, llengua, cultura i trajectòria personal o educativa d'aprenentatge. Estem parlant de la nova ecologia de l'aprenentatge basada en la significació de tot el que l'alumnat realitza, eliminant les barreres en les connexions entre la comunitat educativa, el context social i l'entorn familiar al quan pertany l'alumnat. Aquesta escola inclusiva es desenvolupa a partir de la metodologia conversacional, amb ambients que facilitin l'accés al currículum a través de metodologies constructives, en un procés continu que li permeti analitzar les diverses interaccions que dins del seu escenari s'hi poden produir. Metodològicament, l'escola inclusiva s'ha de desenvolupar a partir de procediments dialògics, sempre en circumstàncies interactives entre el professorat, la matèria objecte d'estudi i l'alumnat implicat.

Les condicions de l'ensenyament dialògic no s'han d'apartar mai de la participació de tot l'alumnat, que s'ha de sentir escoltat, sempre amb la llibertat d'expressar les postures i opinions que els pertanyen com a pròpies, la finalitat acumulativa del coneixement i una clara interacció ben intencionada i destinada als objectius educatius previstos.

Com sempre que ens trobem amb les produccions que ens arriben d'aquests autors se'ns pot donar un important conjunt de coneixements que ens ha de convidar a crear contextos per a una millor gestió de la conversa, reunir la flexibilitat convenient per a crear espais de disposició que permetin una millor execució de les activitats a compartir i, per descomptat, que l'alumnat implicat ha de tenir l'oportunitat de gestionar la seva participació sense l'ordre dominant del professor/a per a lliurar els torns d'intervenció.

Sigui com sigui, en la dinàmica conversacional de l'aula ens podem donar per satisfets si s'ha aconseguit la fluïdesa comunicativa entre l'alumnat i el professorat que hi intervé.

Jaume Forn i Rambla